

Тарас Петруняк

Монашество є досить давнім явищем, яке включало як самотницький споглядальний спосіб життя, так і спільнотне життя. В усіх ченців єдина мета – осягнути досконалість. Кожен монаший чин має свого засновника, а також свою історію виникнення. Отож, дорогий читачу, пропоную коротко розглянути те, яким за яких обставин були засновані деякі найпоширеніші монаші спільноти, а також те, якою є їх основна харизма.

Студити

Назву монахи-студити отримали від Студія – римського патриція, який у 462 році збудував у Константинополі храм святого Івана Хрестителя, а при ньому – монастир Студіон. У IX столітті ігуменом Студіону було обрано Теодора Студита, який написав для монахів цього монастиря устав, тобто правила про його внутрішнє життя. Близько 1070 року св. Феодосій Печерський увів Студійський устав у Києво-Печерському монастирі, звідки він поширився по інших монастирях Русі. На початку XX ст., намагаючись відновити древні чернечі традиції та східну духовність, митрополит Андрей (Шептицький) заснував у Галичині монастир студитів. Перші ченці проживали в с. Вулька, Скнилові, згодом переїхали до Унева (поблизу Перемишлян), де і сьогодні знаходиться їхня Лавра. Студити займалися рільництвом, вели домашнє господарство, ремісничі робітні, сиротинці та бурси (в Уневі й на Личакові у Львові), бібліотеку «Студіон» у Львові, малярську школу й палітурню в Уневі тощо. Зараз чоловічі монастирі студитів є у м. Львові, с. Уневі (Львівщина), с. Дора (Івано-Франківщина), с. Зарваниці (Тернопільщина). Жіночі студитські спільноти є в Уневі, Перемишлянах та Львові.

Особливу роль у чернечому житті монахи студійського уставу відводять молитві як спілкуванню творіння зі Своїм Творцем. Доба у студитів поділяється на три частини: 8

годин праці, 8 годин молитви та 8 годин відпочинку. За давніми чернечими традиціями, упродовж дня студити моляться ціле добове коло: Вечірня, Повечір'я, Північна, Утренья, Часи, а також келійне правило – тобто приватна молитва.

Чин Святого Василя Великого

Офіційною, хоча менш відомою, назвою цього чину є «Василіянський Чин святого Йосафата», що має на меті підкреслити роль цього греко-католицького святого у формуванні сучасної моделі василіянського життя. Також часто вживається назва «Отці Василіяни». Таким чином розуміємо, що свою харизму ця чернеча спільнота пов'язує з особою святого Василя Великого (329-379), одного з найвизначніших Св. Отців Церкви. Після смерті батька у 357 р. Василій обрав монаший спосіб життя. У 360 – 362 рр. він зорганізовує монаші спільноти в Понті, Каппадокії та Вірменії. Особливістю цих спільнот була, зокрема, соціальна праця. у 372 році Василій Великий створив комплекс, який отримав назву «Василіада». Це була своєрідна лікарня, у якій надавали допомогу вбогим, сиротам та людям із немочами. Ставши Єпископом, Василій Великий пише правила для монахів та відповідає на різні запитання та труднощі, з якими стикається чернець на дорозі до досягнення досконалості. Самі ці правила та аскетичні твори стали духовною конституцією отців-василіян. До найвідоміших реформаторів василіянського життя належать: св. Теодор Студит (760-826), св. Теодосій Печерський (+1074), св. Йосафат Кунцевич (1580-1623), київський митрополит Йосиф Велямин Рутський (1574-1637), отці-єзуїти (1882).

Від 1617 Василіянський Чин є централізованою організацією, на чолі якої стоїть Протоархимандрит, що проживає в м. Римі. Чин поділяється на Провінції, якими управляють Протоігумени. Провінції складаються з монастирів і резиденцій, на чолі яких стоять ігумени й настоятелі. Провінції, як правило, знаходяться в межах однієї держави. Василіянські монастирі розташовані в Україні, Бразилії, Аргентині, Канаді, США, Угорщині, Польщі, Румунії та Словаччині.

У ХХ ст. оо. Василіяни широко розвинули реколекційну, душпастирську, видавничу й наукову діяльність. Особливістю цього монашого чину є здійснення всебічної душпастирської праці, захист та укріплення єдності між християнами й надання Церкві досвідчених пастирів.

Редемптористи

Назва редемптористи походить з лат. Redemptor – що означає Відкупитель, Избавитель. Офіційна назва – Згромадження Найсвятішого Избавителя. З'явився цей чин у 1732 році. Засновником був святий Альфонс Лігуорі, який походив із містечка Неаполь на півдні Італії. Альфонс провадив успішне адвокатське життя, але згодом покинув світську діяльність і в 1726 році став священником, розпочавши активне служіння серед маргінальних верств неаполітанців. У 1732 він залучив до цього інших священнослужителів. Таким чином постала монаша спільнота редемптористів. Особливою харизмою отців-редемптористів є реколекційна та євангелізаційна діяльність.

Східна гілка редемптористів постала стараннями митрополита Андрея(Шептицького), який у 1913 р.запросив із Бельгії римо-католицьких ченців, які вивчили українську мову та прийняли візантійський обряд. До II Світової війни східні редемптористи вже проживали в Уневі (біля Перемишлян), потім у Збоїськах (біля Львова), у Голоску (біля Львова), місійні доми існували в Станиславові (тепер – Івано-Франківськ), Ковелі на Волині, Львові, Тернополі, у Михайлівцях і в Хусті на Закарпатті. У Канаді перший дім редемптористів східного обряду засновано в Йорктоні (1906), згодом в Айтуні, Робліні, Торонто, Медововейлі, Вінніпезі. З падінням радянського режиму в Україні відновилася легальна діяльність оо.редемптористів. Коли в 2013 році Львівська провінція Згромадження редемптористів святкувала 100-літній ювілей, то налічувала 13 монастирів, 2 місійні станиці та 122 співбратів (5 єпископів, 79 священників, 3 дияконів, 14 братів, 16 студентів та 5 новиків).

Францисканці

Чин був заснований святим Франциском Асизьким(1181-1226), який робив особливий наголос на чесноті убогості. У 1223 році чин затвердив папа Гонорій III. З Італії францисканці поширилися по цілій Європі, ставши одним із найчисельніших чинів у Римо-Католицькій Церкві. Чин відіграв значну роль у християнізації Латинської Америки та Азії. На українських землях францисканці відомі з XIII століття. Упродовж історії були різні відгалуження францисканців (бернардини, конвентуали, капуцини, кларетини та інші), у 1897 р. папа Лев XIII, об'єднавши деякі з них, створив Орден Менших братів. Існує жіноча гілка Чину– сестри клариски. Францисканці дали Церкві близько 500 святих.

Салезіани

Салезіяни засновані святим Йоаном Боско(1815-1888), який обрав покровителем цього згромадження святого Франциска Сальського. Ставши священником у 26 років, о.Йоан Боско душпастирював в італійському містечку Турин серед проблемних підлітків. Заснував там Ораторій, тобто місце для молитви, у якому молоді люди також могли опанувати ремесло та навчитися жити згідно з християнськими принципами. Тому особливою харизмою салезіян є праця з молоддю, у якій монахи, за прикладом свого засновника, використовують різні засоби: музику, спів, танці, ігри та гуртки.

Згромадження схвалив Римський Апостольський Престол у 1864 р. Сьогодні салезіяни присутні в 128 країнах світу, зокрема і в Україні. Задум створення візантійсько-української гілки Салезіянського Згромадження виник у 30-их рр. ХХ ст., і вже 1 листопада 1932 року за підтримки митрополита Андрея (Шептицького) та владика Йосафата (Коциловського) на салезіянську формацію (вишкіл) до Італії відбула перша група українських юнаків. З огляду на політичну ситуацію після Другої світової війни, жоден український салезіянин не зміг повернутися до України аж до 1990 р., відколи цей чин почав провадити тут свою діяльність.

Тарас ПЕТРУНЯК, Монаші чини та згромадження: історія утворення, харизма та особливість... // СЛОВО №1 (85), березень-травень 2021